

Sygn. akt VIII U 759/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 stycznia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Patrycja Bogacińska-Piątek
Protokolant:	Iwona Sławińska

po rozpoznaniu w dniu 30 stycznia 2018 r. w Gliwicach

sprawy B. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

na skutek odwołania B. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 7 kwietnia 2017 r. **nr** (...), (...)437

- zmienia zaskarżoną decyzję częściowo w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu B. K. prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2017 rok w ilości 2,5 (dwa i pięć dziesiątych) Mg węgla kamiennego w asortymencie O. II;
- w pozostałej części oddala odwołanie.

(-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek

Sygn. VIII U 759/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 kwietnia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonemu B. K. prawa do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom za 2017 r. W uzasadnieniu odmowy podano, że z zebranej dokumentacji nie wynika, iż wnioskodawca był uprawniony i pobierał ekwiwalent węglowy.

Ubezpieczony wniósł odwołanie od decyzji twierdząc, że spełnił wszystkie warunki przewidziane w ustawie. W związku z tym zaskarżoną decyzję należy zmienić.

ZUS wniósł o oddalenie odwołania podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji. Nadto, zdaniem organu rentowego, ubezpieczony nie może nabyć prawa do ekwiwalentu, ponieważ wartość deputatu węglowego jest doliczona do podstawy wymiaru emerytury i roszczenie ubezpieczonego zostało zaspokojone.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Przedsiębiorstwo (...) S.A. jest spółką, która funkcjonuje od 1995 roku. Powstała ona na bazie majątku Przedsiębiorstwa (...), które funkcjonowało w latach 90-tych. Wcześniej było to Gwarectwo Budownictwa Górniczego w K. – Zakład (...) w G..

B. K. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) w G. do 21 września 1990 roku. Ubezpieczonemu przyznano rentę od 22 września 1990 r., a od 22 kwietnia 2013 r. emeryturę z urzędu. Jako rencista otrzymywał 2,5 tony węgla.

Ubezpieczony złożył do ZUS wniosek o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do deputatu węglowego za 2017 rok w dniu 6 lutego 2017 r. Ubezpieczony podał, że w latach 2002 – 2007 nie pobierał ekwiwalentu ani bezpłatnego węgla w naturze. W aktach ZUS znajduje się zaświadczenie wystawione przez (...) S.A, że jako rencista był uprawniony do 2,5 tony węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21 grudnia 1991 roku. Pracodawca w piśmie podał, że od 1 stycznia 1996 roku w związku ze zmianą wprowadzoną do (...) S.A. zaprzestano wydawania węgla swoim emerytom i rencistom, a wartość węgla jest wliczana do podstawy wymiaru emerytury i renty.

(...) G. było objęte Układem Zbiorowym Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21 grudnia 1991 roku i figuruje w załączniku nr 1 do UZP dla (...) w pkt 22 – w brzmieniu ustalonym protokołem dodatkowym nr 7 z 21 listopada 1995 roku.

Z informacji nadesłanej przez PIP Okręgowy Inspektorat Pracy w K. wynika, że w dniu 3 czerwca 1995 roku z mocą obowiązującą od 26 listopada 1994 roku do rejestru układów wpisany został jednolity tekst układu zbiorowego dla Przedsiębiorstwa (...) w G. z dnia 1 października 1992 r. Tekst ten powstał na podstawie art. 5 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy (Dz. U nr 113 poz. 547). W dniu 3 czerwca 1995 roku do rejestru układów zostało wpisane ponadto porozumienie z 30 grudnia 1994 roku zawarte w trybie art. 241²⁷ k.p. o zawieszeniu stosowania na okres 1 roku postanowień wyżej wymienionego układu w części dotyczącej świadczeń dla emerytów i rencistów z tytułu deputatu węglowego, o którym mowa w załączniku nr 11 do układu. Do rejestru układów nie zostało zgłoszone i wpisane porozumienie o odstąpieniu przez (...) w G. od uprawnień do deputatu węglowego dla emerytów i rencistów zawarte w trybie art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy i zmianie niektórych ustaw.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach organu rentowego: wniosku o wypłatę ekwiwalentu / karta 11, tom 2 /, zaświadczenia (...) S.A. z 5 września 2007 roku / karta 5, tom 2 /, świadectwa pracy potwierdzającego zatrudnienie ubezpieczonego / karta 14, tom 1 /, decyzji o przyznaniu emerytury / karta 15-16, tom 1/, dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy: pisma PIP z 3 kwietnia 2008 roku / karta 17/, pisma PIP z 22 lutego 2008 roku / karta 16/.

Powyższe dowody nie budziły żadnych wątpliwości i Sąd przyznał im walor wiarygodności i mocy dowodowej, a w konsekwencji przyjął za podstawę do ustalenia stanu faktycznego.

Sąd zważył, co następuje:

Podstawę prawną żądania B. K. stanowi ustawa z dnia 6 lipca 2007 r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych. (Dz. U nr 147 poz. 1031). Ustawa ta jest kontynuacją rozwiązań prawnych zapoczątkowanych przez art. 55 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. Nr 162, poz. 1112 oraz z 2001 r. Nr 5, poz. 41 i Nr 154, poz. 1802), i przyjętych w kolejnych aktach restrukturyzacyjnych tj. w ustawie z dnia 28 listopada 2003 roku o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 / Dz.U. z 2003r, nr 210, poz. 2037/ i ustawie z dnia 7 września 2007

roku o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008 – 2015 / Dz.U. z 2007r, nr 192, poz. 1379/ co do uprawnień emerytów i rencistów do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu węgla deputatowego. Regulacje ustawy z 6 lipca 2007 roku stanowią dopełnienie powyższych rozwiązań w kierunku wskazanym przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 12 grudnia 2005 roku, sygn. akt SK 20/04 (OTK-A 2005/11/183), gdzie stwierdzono, że art. 55 ust. 1 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. Nr 162, poz. 1112 oraz z 2001 r. Nr 5, poz. 41 i Nr 154, poz. 1802), w brzmieniu nadanym przez art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 21 grudnia 2001 r. o zmianie ustaw: o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, Prawo energetyczne, o partiach politycznych, o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych, o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej, Prawo telekomunikacyjne, o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe", o spółdzielniach mieszkaniowych, o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006, o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych oraz o utracie mocy ustawy o kasach oszczędnościowo-budowlanych i wspieraniu przez państwo oszczędzania na cele mieszkaniowe (Dz. U. Nr 154, poz. 1802), obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 5 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. Nr 238, poz. 2020), w części obejmującej zwrot: "z kopalń całkowicie likwidowanych", jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Przepis art. 1 ustawy z 6 lipca 2007 roku o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych dotyczy podjęcia przez ZUS , zainicjowanej w chwili wejścia w życie art. 55 ustawy dostosowawczej z 26 listopada 1998 roku tj. w dniu 14 stycznia 1999 roku, a zaniechanej z dniem 31 grudnia 2001 roku, formy wypłaty ekwiwalentu pieniężnego.

Zgodnie z przepisami ustawy z 6 lipca 2007 roku ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2002 rok przysługuje osobie uprawnionej czyli zgodnie z art. 2 - emerytowi i renciście mającemu ustalone prawo do emerytury lub renty, który pobierał bezpłatny węgiel w naturze od przedsiębiorstwa robót górniczych lub przeszedł na emeryturę lub rentę z tego przedsiębiorstwa, uprawnionego do bezpłatnego węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21 grudnia 1991 r., i który uzyskał emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2007 r., a po dniu 31 grudnia 2001 r. nie pobierał ekwiwalentu.

Zgodnie z art. 7 :

1. Ekwiwalent wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z harmonogramem, o którym mowa w ust. 7, na wniosek osoby uprawnionej.

2. Wniosek o wypłatę ekwiwalentu zgłoszony po raz pierwszy zawiera:

1)imię i nazwisko osoby uprawnionej;

2)numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości obcokrajowca;

3)adres zamieszkania osoby uprawnionej;

4)numer świadczenia osoby uprawnionej;

5)nazwę przedsiębiorstwa robót górniczych.

3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, należy dołączyć dokument potwierdzający uprawnienie do ekwiwalentu i określający jego wysokość oraz oświadczenie osoby uprawnionej o niepobieraniu w latach 2002-2007 lub za ich część, ekwiwalentu lub bezpłatnego węgla w naturze.

Reasumując, aby wnioskujący mógł nabyć prawo do ekwiwalentu na podstawie powołanej ustawy musi wykazać, że:

1. był pracownikiem zakładu robót górniczych i przeszedł na emeryturę lub rentę z tego zakładu, albo pobierał ekwiwalent jako emeryt lub rencista;
2. uzyskał prawo do emerytury lub renty przed dniem 1 stycznia 2007 r.;
3. jako emeryt lub rencista był uprawniony do bezpłatnego deputatu węglowego, a uprawnienie do bezpłatnego węgla przysługiwało na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21 grudnia 1991 r.,
4. prawo do bezpłatnego węgla nie zostało zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy.

Nadto wnioskujący musi złożyć stosowny dokument potwierdzający prawo do deputatu i złożyć oświadczenie, że z tego prawa nie korzystał po 2001 r.

Bezspornym w sprawie jest, że B. K. był pracownikiem zakładu robót górniczych tj. (...) G. i na rentę przeszedł przed dniem 1 stycznia 2007r.

B. K. przeszedł na rentę w czasie, kiedy nie obowiązywał jeszcze Układ Zbiorowy Pracy dla (...) z dnia 21 grudnia 1991 r. W czasie zatrudnienia i bezpośrednio po przejściu na rentę otrzymywał węgiel deputatowy na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z 1 lutego 1980 roku. Jednakże uprawnienia jego zostały recypowane do Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21 grudnia 1991 roku z mocy protokołu dodatkowego nr 7 z 21 listopada 1995 roku do UZP dla (...) z 21 grudnia 1991 roku. Protokół ten w par 3 ust 1 postanowił: art. 22 ust. 2 UZP dla (...) otrzymuje brzmienie :

„ 2. uprawnienia do bezpłatnego węgla w naturze – z zastrzeżeniem art. 44 ¹ - przysługują zamieszkałym w kraju emerytom i rencistom w wymiarze:

- 1) 2,5 tony rocznie , których uprawnienia powstały na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z 1 lutego 1980 i którzy korzystali z nich 25 listopada 1995 roku,
- 2) 3 tony rocznie , których uprawnienia powstały na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21 grudnia 1991 roku.”

Zatem B. K. był uprawnionym do otrzymania bezpłatnego węgla na podstawie UZP dla (...) z 21 grudnia 1991 roku – czego wymaga art. 2 pkt 1 ustawy z 6 lipca 2007 roku.

Postanowienia UZP dla (...) z 21 grudnia 1991 roku przestały wiązać z dniem 23 listopada 2002r w związku z wypowiedzeniem go i utratą mocy obowiązującej przez art. 241 ⁷ § 4 k.p. z uwagi na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 18 listopada 2002 roku sygn. akt K 37/01. Z uwagi jednak na fakt, że przepisy ustawy z 6 lipca 2007 roku są kontynuacją przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań dotyczących wypłaty emerytom i rencistom ekwiwalentu z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przez ZUS - o czym była mowa wyżej - istotne jest, że w dacie 14 stycznia 1999 roku ubezpieczony był rencistą pobierającym na podstawie UZP dla (...) z 21 grudnia 1991 roku bezpłatny węgiel.

Zdaniem sądu, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy są postanowienia ustawy z dnia 29 września 1994 o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U z 1994 r. nr 113 poz. 547). Ustawa ta w art. 9 uregulowała zasady obowiązywania układów zbiorowych pracy zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy. Przepis art. 9 ust. 3 powołanej ustawy z dnia 29 września 1994 r. stanowił, że do upływu terminu przewidzianego w art. 9 ust. 1 strony uprawnione do zawarcia zakładowego układu zbiorowego pracy mogły zawrzeć porozumienie o włączeniu uprawnień i świadczeń określonych w układzie lub porozumieniu o przystąpieniu do układu, zawartych przed dniem 1 stycznia 1987 roku, do zakładowego układu zbiorowego pracy albo o odstąpieniu od stosowania tych uprawnień i świadczeń.

Wyżej wskazano, że protokołem dodatkowym nr 7 do UZP dla (...) z 21 grudnia 1991 roku zmieniono treść art. 22 UZP dla (...). W nowym brzmieniu art. 22 UZP dla (...) odwoływał się do art. 44¹. Przepis art. 44¹ stanowił, że od dnia 26 listopada 1995 roku postanowienia art. 22 Układu nie dotyczą jednostek, które do dnia 25 listopada 1995 roku w swoich zakładowych układach zbiorowych pracy odstąpiły, na podstawie art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 29 września 1994 roku o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw od stosowania świadczeń, o których mowa w art. 22 ust. 2 pkt 1 w wymiarze i na zasadach określonych w Układzie Zbiorowym Pracy dla (...) Węglowego z dnia 1 lutego 1980 roku. W ocenie Sądu przepis art. 9 ust. 3 ustawy z 29 września 1994 roku koresponduje z art. 22 i 44¹ UZP dla (...) z 21 grudnia 1991 roku w brzmieniu ustalonym protokołem dodatkowym nr 7. Z przepisów tych wynika, że strony uprawnione do zawarcia zakładowego układu zbiorowego pracy zawarły porozumienie o włączeniu uprawnień w zakresie węgla deputatowego określonych w układzie z 1 lutego 1980 roku, ale równocześnie zastrzegły, że postanowień o deputacie węglowym dla emerytów i rencistów, którzy przeszli na te świadczenia w czasie obowiązywania UZP dla PW z 1 lutego 1980 roku, nie stosuje się w jednostkach, które w swoich zakładowych układach zbiorowych pracy odstąpiły na podstawie art. 9 ust. 3 ustawy z 29 września 1994 roku od świadczeń w zakresie węgla deputatowego dla emerytów i rencistów na zasadach określonych w UZP dla PW z 1 lutego 1980 roku.

W związku z powyższym i mając na uwadze, że pierwotnie ubezpieczony był uprawniony do węgla deputatowego na podstawie UZP dla PW z 1 lutego 1980 roku Sąd badał, czy (...) G. odstąpiło od wydawania węgla emerytom i rencistom w trybie określonym przez powyższe przepisy. Jak wynika z informacji PIP takiego odstąpienia nie zarejestrowano, a wymagał tego art. 9 ust. 3 ustawy z 29 września 1994 roku.

Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia była okoliczność, że w trybie art. 241²⁷ k.p. (...) G. zawiesiło na okres 1 roku wydawanie węgla deputatowego emerytom i rencistom. Zawieszenie stosowania układu zakładowego nie jest bowiem tożsame z odstąpieniem w trybie art. 9 ust. 3 ustawy z 29 września 1994 roku od postanowień UZP dla PW z 1 lutego 1980 roku a tylko odstąpienie w tym trybie mogłoby prowadzić do stwierdzenia, że ubezpieczony utracił uprawnienie do deputatu węglowego.

W aktach niniejszej sprawy znajduje się informacja, że (...) S.A zawarło nowy Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy 12 sierpnia 1996 roku i został on wpisany do rejestru 23 września 1996 roku. Zaznaczyć należy, że przepis art. 44¹ UZP dla (...) wskazywał, że zakłady objęte układem mogą odstąpić do 25 listopada 1995 roku w swoich zakładowych układach zbiorowych pracy na podstawie art. 9 ust. 3 ustawy z 29 września 1994 roku od stosowania świadczeń z tytułu deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w wymiarze i na zasadach określonych w UZP dla PW z 1 lutego 1980 roku. Przepis ten wyraźnie wskazuje datę do, której można odstąpić w zakładowym układzie zbiorowym pracy od uprawnień w zakresie węgla deputatowego dla emerytów i rencistów tj. 25 listopada 1995 roku. Zatem bez znaczenia jest czy w (...) dla pracowników (...) S.A z 12 sierpnia 1996 roku znajdują się zapisy o uprawnieniu emerytów i rencistów do otrzymania deputatu węglowego. Układ ten był zawarty po 25 listopada 1995 roku i brak regulacji dotyczącej węgla deputatowego dla emerytów i rencistów nie może być potraktowany jako odstąpienie o którym mowa w art. 44¹ UZP dla (...) z 21 grudnia 1991 roku.

Bez znaczenia pozostaje także treść Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla (...) G.. Miał Sąd na uwadze, że uprawnienie ubezpieczonego wywodzi się z ponadzakładowego układu zbiorowego. Zgodnie z art. 241²⁶ k.p. postanowienia układu zakładowego nie mogą być mniej korzystne dla pracowników niż postanowienia obejmującego ich układu ponadzakładowego. W razie powstania tego rodzaju sytuacji zastosowanie ma norma aktu wyższego rzędu. Zgodnie z art. 239 § 1 i 2 k.p. układ zbiorowy pracy zawiera się dla wszystkich pracowników zatrudnionych u pracodawcy z możliwością objęcia nim także emerytów i rencistów. Skoro układem zostali objęci emeryci i renciści to także do nich należy stosować przepis art. 241²⁶ k.p. W praktyce oznacza to, że nawet gdyby układ zakładowy nie przewidywał węgla deputatowego dla emerytów i rencistów to i tak byłby on im należny na podstawie układu ponadzakładowego.

Roszczenie B. K. za 2017 rok nie zostało zaspokojone. Nie otrzymał on deputatu węglowego w naturze ani w ekwiwalencie pieniężnym od byłego pracodawcy, ani od ZUS, a tylko takie formy mogą zostać uznane za zaspokojenie roszczenia. Nie jest zaspokojeniem roszczenia wliczenie równowartości deputatu węglowego do podstawy wymiaru emerytury lub renty.

B. K. złożył wniosek o wypłatę ekwiwalentu w terminie i spełniał on wymogi określone przez art. 7 ust. 2 i 3 ustawy z 6 lipca 2007 roku.

Mając powyższe na uwadze na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z 6 lipca 2007 roku Sąd przyznał ubezpieczonemu prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2017 rok.

Wyrok w pkt 1 wydano na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. W pkt 2 orzeczono na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Ubezpieczony domagał się przyznania prawa do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla wymiarze 3 ton, a przysługiwało mu 2,5 tony. Z tego powodu odwołanie co do 0,5 tony oddalono.

(-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek